

Nr 148.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrade grunder för indexberäkningen.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 82) av herr S. Linderot och den andra inom andra kammaren (II: 106) av herr H. Hagberg i Luleå m. fl. har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om omedelbar utredning och utarbetandet av sådana förändrade grunder för indexberäkningen, att levnadskostnadsindex och livsmedelsindex inte blott ger en exakt bild av levnadskostnaderna för genomsnittsfamiljen med genomsnittsinkomst utan även ger en rättvisande beräkning av motsvarande kostnader för de mindre inkomsttagarna och de stora familjerna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen II: 106.

Över motionen har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, socialstyrelsen den 1 april 1942 avgivit utlåtande, vilket fogas såsom bilaga härvid (*Bilaga*).

I likhet med motionärerna anser utskottet angeläget, att alternativa indexberäkningar komma till stånd i nuvarande försörjningsläge. Såsom framgår av socialstyrelsens yttrande äro sådana, redan pågående undersökningar avsedda att fullföljas i växande utsträckning. Utskottet har med hänsyn härtill icke funnit särskild framställning i ämnet från riksdagens sida erforderlig.

Utskottet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionerna I: 82 och II: 106 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 maj 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Bernhard Nilsson, Bäckström, Sven Larsson, Heiding, Karl Magnusson, friherre De Geer, Gustaf Karlsson och Ekströmer; samt

från andra kammaren: herrar Jonsson i Eskilstuna, Eriksson i Stockholm, Andersson i Prästbol, Isacsson, Persson i Tidaholm, Andersson i Södergård, Mårtensson, Åqvist, Wallentheim, Staxäng, Pettersson i Dahl och Eriksson i Frägsta.

Bilaga.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 27 februari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och senast den 1 april 1942 till riksdagens statsutskott överlämna begärt yttrande över bl. a. två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Sven Linderot (I: 82) och den andra inom andra kammaren av herr H. Hagberg i Luleå m. fl. (II: 106) angående ändrade grunder för beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex.

I motionen framhålles, att totalutgifterna för det s. k. normalhushållet stigit från c:a 3,500 kronor vid basåret 1935 till närmare 5,000 kronor den 1 januari 1942, vilket senare belopp överstiger genomsnittsinkomsten för en arbetarfamilj. För en sådan måste livsmedelsposten upptaga en väsentligt större del av utgiftssumman än vad socialstyrelsen räknar med vid indexberäkningen. Då enligt motionärernas förmenande livsmedelspriserna stigit i raskare takt än priserna på andra varor, har den verkliga förändringen i levnadskostnaderna för arbetarfamiljer o. d. varit kraftigare än vad levnadskostnadsindex registrerar. Härtill skulle även bidragit, att priserna på de enkla och billigare varukvaliteterna stegrats proportionsvis mera än på de finare och dyrare. Vidare framhålles, att ransonerna av bröd, smör, kött etc. skulle räcka sämst till i arbetarfamiljer, vilka därför i större utsträckning än de bättre situerade måste inköpa dyrare ersättningsvaror.

Med anledning härav får socialstyrelsen, för sin del anföra följande.

Den officiella levnadskostnadsindex med dess båda serier med 1914 (1 juli) och 1935 som basår avser närmast en lägre tjänstemannafamilj (i lönegrad A: 10 eller A: 11). Verkställda undersökningar ha emellertid visat, att den av nämnda index registrerade levnadskostnadsstegringen i stort sett ger en riktig bild av förhållandena jämväl inom socialgrupper med mycket skiljaktiga inkomstförhållanden och levnadsstandard. Vad angår lägre inkomstskikt äro undersökningarna ännu icke så långt hunna, att någon bestämd slutsats kan dragas, men att döma av de stegringstal, som beräknats för folkpensionärs-hushåll, torde kostnadsökningen under kristiden för denna grupp icke vara större än ökningen enligt den officiella serien. Det bör i sammanhanget observeras, att ju lägre man kommer på inkomstskalan, desto större relativ betydelse för levnadskostnadernas höjd ha de statliga livsmedelsrabatterna. Detta i förening med det förhållandet, att åtskilliga av de per kalori billigare

livsmedlen (t. ex. mjölk, spannmålsprodukter, potatis och socker) ha stigit relativt mindre sedan augusti 1939 än dyrare varuslag (t. ex. kött och fisk), är givetvis ägnat att motverka vissa av motionärerna såsom särskilt för de mindre inkomsttagarna fördyrande betecknade utvecklingstendenser.

Socialstyrelsen är emellertid väl medveten om svårigheterna att under tider som de nuvarande med tilltagande varuknapphet och varufördyring verkställda indexberäkningar, som fylla alla krav på tillförlitlighet och exakthet. Inom styrelsen pågår emellertid sedan länge ett gransknings- och kompletteringsarbete på indexområdet, åsyftande att giva den officiella levnadskostnadsindex en bredare och fastare bas i prisavseende samt erforderligt stöd genom beräkningar av alternativa indexserier. De viktigaste av dessa serier meddelas här nedan (bas $\frac{1}{1}$ 1940 = 100).

		1940				1941			1942	
		$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{1}$
1. Socialstyrelsens lev-	livsmedelsindex	100	106	110	112	117	127	124	124	130
	nadskostnadsindex } totalindex	100	105	109	111	115	123	123	124	128
2. D:o men helt oför-	ändrad budget 1935									
	(ej hänsyn till ranso-									
nering o. d.)	livsmedelsindex	100	106	110	112	118	128	126	129	130
	totalindex	100	105	109	111	115	123	124	126	128
3. Socialstyrelsens kon-	sumtionsundersökn..									
	livsmedelsindex } per hushåll	100	99	102	98	104	109	108	.	.
4. Riksbankens kon-	sumtionsindex } index									
	livsmedelsindex } > person.	100	102	104	102	108	108	110	.	.
sumtionsindex	livsmedelsindex	100	104	108	112	120	127	128	130	137
	totalindex	100	104	107	111	116	123	125	127	131

Av särskilt intresse är serien 2, vilken icke tar någon som helst hänsyn till ransonering och »utrensning» av varor men dock visar en anmärkningsvärd överensstämmelse med socialstyrelsens officiella index (nr 1). Indexserien nr 3 ger en bild av den verkliga stegringen av levnadskostnaderna för c:a 400 familjer, vilka kvartalsvis rapportera sina faktiska livsmedelsutgifter; det gäller här övervägande arbetarfamiljer (beräknad månadsinkomst 1941 c:a 300 kronor). Siffrorna måste dock härvidlag betecknas som preliminära.

Motionärerna hemställa om omedelbar utredning och utarbetande av sådana förändrade grunder för indexberäkningen, att levnadskostnadsindex och livsmedelsindex icke blott ger en exakt bild av levnadskostnaderna för genomsnittsfamiljen med genomsnittsinkomst utan även ger en rättvisande beräkning av motsvarande kostnader för de mindre inkomsttagarna och de stora familjerna.

Såsom av det förut nämnda framgår, ha utredningar sådana som de av motionärerna åsyftade sedan länge pågått inom socialstyrelsen. Sådana pågå alltjämt och äro avsedda att fullföljas i växande utsträckning såsom framgår av bifogade avskrift av en samtidigt härmed avlåten skrivelse¹ till Kungl. Maj:t.

Stockholm den 1 april 1942.

KARL J. HÖJER.

BERTIL NYSTRÖM.

¹ Ej tryckt.